

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
In the Name of Allah, the Compassionate the Merciful

تحلیل قصص

(رویکردی تحلیلی به قصه‌های قرآن کریم)

داستان‌های پیامبر اکرم ﷺ (۱)

جلد سوم

محمد شریفانی

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه‌السلام و مقام معظم رهبری علیه‌السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی و پژوهشی، در گرو نظام منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفی علیه‌السلام العالمية» به‌عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیرایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون آموزشی و پژوهشی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه‌السلام

فهرست

۱۹	مقدمه
۱۹	اهمیت تجربه
۲۰	عبرت آموزی از تاریخ
۲۰	تاریخ انبیا <small>علیهم السلام</small> در قرآن، معتبرترین و آموزنده‌ترین تاریخ
۲۱	دورنمایی از مجموعه حاضر
۲۳	فصل اول: اوصاف و مقامات پیامبر اکرم <small>صلی الله علیه و آله</small>
۲۳	مقدمه
۲۴	گفتار نخست: اسما
۲۴	۱. احمد <small>صلی الله علیه و آله</small>
۲۵	۲. محمد <small>صلی الله علیه و آله</small>
۲۵	۳. طه
۲۵	۴. یس
۲۶	۵. عبدالله <small>صلی الله علیه و آله</small>
۲۶	گفتار دوم: فضایل
۲۷	۱. اخلاص
۲۸	۲. مهربانی
۲۹	۳. خُلق عظیم
۲۹	۴. تعلیم خاص

۳۰. ۵. اسوه بودن _____
۳۰. ۶. ادب _____
۳۱. ۷. توفیق شریعت سهله _____
۳۱. ۸. تسلیه و تثبیت _____
۳۳. ۹. عنایت‌های خاص _____
۳۳. ۱۰. استقامت _____
۳۵. ۱۱. عبودیت _____
۳۵. ۱۲. استغفار _____
۳۶. ۱۳. شرح صدر _____
۳۶. ۱۴. هدایت یافتگی _____
۳۷. ۱۵. نصرت خاص الهی _____
۳۸. گفتار سوم: مقامات _____
۳۸. ۱. نبوت _____
۳۹. ۲. رسالت _____
۳۹. ۳. ولایت بر مؤمنان _____
۴۰. ۴. شهادت بر اعمال _____
۴۰. گفتار چهارم: اختصاصات _____
۴۰. ۱. یگانگی در بعثت و تبلیغ _____
۴۰. ۲. ختم نبوت _____
۴۱. ۳. مصونیت قرآن کریم از تحریف _____
۴۲. ۴. جهان شمولی رسالت _____
۴۲. ۵. گواهی بر همه در قیامت _____
۴۲. ۶. وجوب تهجد _____
۴۳. ۷. اُمی بودن _____
۴۳. ۸. حرمت ازدواج با همسران ایشان _____
۴۴. ۹. امکان تعدد ازدواج _____

۱۰. اولین مسلمان ۴۵
۱۱. معراج ۴۶
- فصل دوم: نظام نامه تربیتی پیامبر اکرم ﷺ ۴۹
- مقدمه ۴۹
- مبانی نظام نامه تربیتی پیامبر اسلام ﷺ ۵۰
- مبنای نخست: وحی ۵۰
۱. مفهوم وحی ۵۰
۲. ویژگی های مبنایی وحی ۵۱
- الف) کلام و تعلیم الهی ۵۱
- ب) رحمانی بودن ۵۳
- ج) تحدی گری ۵۳
- د) مصونیت کامل ۵۴
- ه) واقع نگری ۵۶
- و) جهانی بودن ۵۶
- ز) جامعیت در هدایت انسان ۵۷
- ح) انعطاف گرا (سهله و سمحه بودن) ۵۷
- ط) موهبت خاص الهی ۵۸
- اصل اول: ایمان به صحت و حقانیت وحی ۵۹
- اصل دوم: لزوم تبعیت تام و محض از وحی ۶۰
- اصل سوم: لزوم پیشی نگرفتن از آموزه های وحیانی ۶۱
- روش ها ۶۲
- یکم: شیوه خطاب قرآن کریم ۶۲
- سادگی و رسایی کلام ۶۲
- قاطعیت در بیان ۶۳
- در نظر گرفتن توانایی انسان ها ۶۴

۶۵. دوم: خطاب به انسان‌ها _____
۶۵. - بشارت و انذار _____
۶۶. - تصحیح اعتقادات _____
۶۶. - توصیه به تقویت ایمان _____
۶۶. راه کارهای تقویت ایمان _____
۶۶. - تقوا _____
۷۱. - توکل _____
۷۵. - صبر _____
۸۱. اهداف _____
۸۱. - استحکام مبانی اعتقادی و ارزشی _____
۸۲. - دست‌یابی به علوم فراعقلی _____
۸۲. مبنای دوم: عقل _____
۸۲. ۱. تعریف عقل _____
۸۳. ۲. ویژگی‌های مبنای عقل _____
۸۳. الف) تطابق اصول اعتقادی و اخلاقی با اصول عقلی _____
۸۴. ب) تأکید بر قدرت اندیشیدن در انسان _____
۸۵. ج) عقل، مصباح شریعت _____
۸۵. د) هدایت‌گری عقل _____
۸۵. ه) حجیت عقل _____
۸۶. اصل اول: محدودیت‌های عقل _____
۸۶. اصل دوم: آسیب‌پذیری عقل _____
۸۷. اصل سوم: لزوم بهره‌گیری از موهبت عقل _____
۸۷. روش‌ها _____
۸۷. یکم: شیوه‌های نظری _____
۸۸. - طرح سؤال _____
۸۹. - مقایسه _____

- ۹۰- تمثیل _____
- ۹۱- دوم: شیوه‌های عملی _____
- ۹۱- آرایه بینش _____
- ۹۲- سیر در گذشتگان و عبرت آموزی _____
- ۹۲- سیر در طبیعت _____
- ۹۳- مبارزه با خرافه‌پرستی _____
- ۹۷- اهداف _____
- ۹۷- یکم: زندگی عقلانی متناسب با شأن انسان _____
- ۹۸- دوم: ممانعت از حسرت در آخرت _____
- ۹۸- مبنای سوم: فطرت _____
- ۹۸- ویژگی‌های مبنای فطرت _____
- ۹۸- الف) هماهنگی سرشت انسان با نظام نامه تربیتی _____
- ۹۹- ب) جهانی بودن _____
- ۹۹- ج) فطری بودن آیین اسلام _____
- ۹۹- د) بدل‌گزینی _____
- ۱۰۰- اصل اول: لزوم توجه به عوامل شکوفایی فطرت _____
- ۱۰۱- اصل دوم: لزوم توجه به موانع شکوفایی فطرت _____
- ۱۰۲- اصل سوم: لزوم توجه به امکان خمول فطرت _____
- ۱۰۳- اصل چهارم: لزوم توجه به گرایش‌های اصیل انسانی _____
- ۱۰۴- روش‌ها _____
- ۱۰۴- روش‌های نظری _____
- ۱۰۴- یاد خداوند _____
- ۱۰۵- یادآوری نعمات الهی _____
- ۱۰۵- روش عملی: امتحان‌ها و بلایا _____
- ۱۰۶- هدف: شکوفایی توانایی‌های درونی انسان _____

۱۰۶. مبنای چهارم: اعتدال _____
۱۰۸. اصل اول: ضرورت اسلام‌شناسی در جهت اعتدال‌شناسی _____
۱۰۹. اصل دوم: لزوم بهره‌گیری از آموزه‌های شریعت در دست‌یابی به اعتدال _____
۱۱۰. اصل سوم: لزوم بهره‌گیری از عقل در دست‌یابی به اعتدال _____
۱۱۱. اصل چهارم: بهره‌گیری از الگوی عملی نبوی ﷺ در رسیدن به اعتدال _____
۱۱۱. روش‌ها _____
۱۱۲. روش‌های نظری _____
۱۱۲. - اعتقادات _____
۱۱۴. روش‌های عملی _____
۱۲۰. اهداف _____
۱۲۰. ۱. ایجاد زمینه بهره‌مندی از توانایی‌های خدادادی _____
۱۲۱. ۲. در امان ماندن از انحراف‌های اعتقادی و عملی _____
۱۲۱. مبنای پنجم: کرامت _____
۱۲۱. ویژگی‌های مبنایی کرامت _____
۱۲۱. ۱. توجه به کرامت ذاتی انسان _____
۱۲۳. ۲. بهره‌مندی از عقل و خرد _____
۱۲۳. ۳. بهره‌مندی از فطرت الهی _____
۱۲۳. ۴. بهره‌مندی از مواهب و نعمات پاکیزه _____
۱۲۴. ۵. مقام خلیفه الهی انسان _____
۱۲۴. ۶. مخاطب وحی الهی قرار گرفتن _____
۱۲۵. اصل اول: بهره‌مندی انسان از برترین کرامت در میان مخلوقات _____
۱۲۵. اصل دوم: حفظ کرامت، با بهره‌برداری از نعمات الهی به انسان _____
۱۲۶. روش‌ها _____
۱۲۶. ۱. خطاب الهی و سیره پیامبر ﷺ _____
۱۲۹. ۲. کرامت اکتسابی _____
۱۳۳. هدف: دست‌یابی به جایگاه ارزشمند انسانی _____

۱۳۵	فصل سوم: حوادث سرنوشت ساز
۱۳۵	مقدمه
۱۳۵	گفتار نخست: حوادث پیش از هجرت
۱۳۵	حادثه اول: شکست ابرهه
۱۳۶	حادثه دوم: آغاز بعثت و رسالت
۱۳۸	حادثه سوم: انقطاع وحی
۱۳۹	حادثه چهارم: معراج
۱۴۱	حادثه پنجم: توطئه قتل پیامبر ﷺ
۱۴۷	گفتار دوم: هجرت پیامبر اکرم ﷺ
۱۴۷	۱. معنا و مفهوم هجرت
۱۴۸	۲. ضرورت و اهمیت هجرت
۱۴۹	۳. شرایط هجرت
۱۵۰	۴. آثار و برکات هجرت
۱۵۷	۵. پیشینه هجرت در انبیای گذشته
۱۵۸	۶. مهاجرت پیامبر اسلام ﷺ
۱۵۹	۷. سابقه هجرت به حبشه
۱۵۹	۸. اولین مهاجران
۱۶۰	هجرت، مبدأ تاریخ اسلام
۱۶۱	گفتار سوم: حوادث سال اول هجرت
۱۶۱	حادثه اول: بنای مسجد قبا
۱۶۱	حادثه دوم: برقراری اتحاد میان دو قبیله اوس و خزرج
۱۶۳	حادثه سوم: برقراری رابطه برادری میان مسلمانان (عقد اخوت)
۱۶۴	گفتار چهارم: حوادث سال دوم هجرت
۱۶۴	حادثه اول: تغییر قبله
۱۶۷	۱. حکمت تغییر قبله: آزمون مسلمانان
۱۶۷	۲. فواید تغییر قبله

۱۶۹. حادته دوم: جنگ بدر
۱۶۹. ۱. تاریخچه جنگ
۱۷۲. ۲. رویارویی دو جبهه ایمان و کفر
۱۷۳. ۳. شیطان در غزوه بدر
۱۷۴. ۴. امدادهای الهی در جنگ بدر
۱۷۴. الف) جلوه ظاهری نیروها
۱۷۵. ب) برکت وجود پیامبر ﷺ
۱۷۶. ج) رعب در دل کفار
۱۷۶. د) بارش باران
۱۷۷. ه) یاری ملائکه
۱۷۸. ۵. اهداف امدادهای الهی در جنگ بدر
۱۷۹. ۶. تقسیم غنائم
۱۸۱. الف) اسیران جنگ بدر
۱۸۲. ب) شهدای جنگ بدر
۱۸۲. ج) حوادث پس از جنگ بدر
۱۸۵. د) سستی در انجام وظایف
۱۸۷. گفتار پنجم: حوادث سال سوم هجرت
۱۸۷. جنگ احد
۱۸۷. ۱. پیش‌زمینه جنگ
۱۸۷. ۲. مشورت، مبنای آغاز جنگ
۱۸۸. ۳. حضور منافقان در عرصه جنگ و تأثیرگذاری آنان.
۱۸۹. ۴. اطاعت‌پذیری مؤمنان خالص
۱۹۰. ۵. احساس مسئولیت و دردمندی رسول خدا ﷺ
۱۹۰. ۶. صحنه جنگ و نقطه استراتژیک
۱۹۱. ۷. اتفاقات داخلی جنگ
۱۹۱. الف) طمع‌ورزی مسلمانان و آغاز شکست

- ب) شهدای احد ۱۹۲
- ج) شایعه شهادت پیامبر ﷺ ۱۹۳
- د) ندای جبرئیل ۱۹۴
- ه) آرامش پس از جنگ، و غزوه حمراء الأسد ۱۹۴
۸. عوامل شکست در جنگ احد ۱۹۸
- الف) طمع‌ورزی، عامل اصلی سستی در جنگ ۱۹۹
- ب) ترس از مرگ و نابودی ۲۰۰
- ج) القاپذیری از وسوسه‌های شیطان، و خطاهای گذشته ۲۰۱
- د) سنت الهی در ابتلا و امتحان ۲۰۱
۹. امدادهای الهی در جنگ احد ۲۰۵
- گفتار ششم: حوادث سال چهارم هجرت ۲۰۵
- حادثه اول: اخراج یهود بنی نضیر از مدینه ۲۰۵
- سخنی در باب فیء، فلسفه و احکام آن ۲۰۹
- موارد مصرف فیء ۲۱۰
- حادثه دوم: بدر الموعده ۲۱۱
- گفتار هفتم: حوادث سال پنجم هجرت ۲۱۲
- حادثه اول: غزوه بنی مصطلق ۲۱۲
- حادثه دوم: ماجرای افک ۲۱۳
- حادثه سوم: جنگ احزاب ۲۱۵
۱. شکل‌گیری جنگ ۲۱۵
۲. نمایش احزاب در جنگ احزاب ۲۱۷
۳. منافقان در جنگ احزاب ۲۱۷
- الف) ترس و اضطراب منافقان ۲۱۸
- ب) فتنه‌های منافقان ۲۲۰
۴. مؤمنان در جنگ احزاب ۲۲۳
۵. امدادهای الهی در جنگ احزاب ۲۲۴

- ۲۲۴ _____ ۶. عبرت‌های جنگ احزاب
- ۲۲۵ _____ ۷. شکست خفت بار احزاب
- ۲۲۶ _____ گفتار هشتم: حوادث سال ششم هجرت
- ۲۲۶ _____ بیعت رضوان و صلح حدیبیه
- ۲۲۶ _____ ۱. شکل‌گیری بیعت
- ۲۲۸ _____ ۲. اهداف و نکته‌های بیعت
- ۲۲۹ _____ ۳. فتح بزرگ
- ۲۳۲ _____ ۴. تجلی ایمان در صلح حدیبیه
- ۲۳۴ _____ ۵. هجرت زنان مسلمان به مدینه
- ۲۳۵ _____ گفتار نهم: حوادث سال هفتم هجرت
- ۲۳۵ _____ جنگ خیبر
- ۲۳۸ _____ گفتار دهم: حوادث سال هشتم هجرت
- ۲۳۹ _____ حادثه اول: سرّیه اسامه بن زید
- ۲۴۰ _____ حادثه دوم: جنگ ذات السلاسل
- ۲۴۱ _____ حادثه سوم: فتح مکه
- ۲۴۲ _____ ۱. بشارت‌های فتح مکه
- ۲۴۵ _____ ۲. عملیات فتح مکه
- ۲۴۶ _____ ۳. آثار فتح مکه
- ۲۴۸ _____ حادثه چهارم: جنگ حنین
- ۲۵۰ _____ گفتار یازدهم: حوادث سال نهم هجرت
- ۲۵۰ _____ حادثه اول: جنگ تبوک
- ۲۵۰ _____ ۱. زمینه جنگ
- ۲۵۲ _____ ۲. تخلف از حضور در جنگ
- ۲۵۲ _____ الف) عوامل تخلف از جنگ
- ۲۵۴ _____ ب) دسته‌بندی متخلفان
- ۲۵۸ _____ ج) عذرخواهی متخلفان

- ۲۵۹ _____ (د) افشای چهره منافقان
- ۲۶۱ _____ (ه) توبه ظاهری
- ۲۶۲ _____ ۳. کيفر و پاداش متخلفان و مجاهدان
- ۲۶۳ _____ ۴. آثار جنگ تبوک
- ۲۶۴ _____ حادثه دوم: مسجد ضرار
- ۲۶۵ _____ حادثه سوم: عام الوفود
- ۲۶۵ _____ آداب حضور در برابر پیامبر ﷺ
- ۲۶۷ _____ حادثه چهارم: مباحله
- ۲۶۸ _____ حادثه پنجم: اعلام براءت از مشرکان
- ۲۷۱ _____ گفتار دوازدهم: حوادث سال دهم هجرت
- ۲۷۱ _____ ۱. غدیر خم، نقطه پایان رسالت
- ۲۷۱ _____ ۲. ترس پیامبر ﷺ از ابلاغ پیام
- ۲۷۲ _____ ۳. منظور از هدایت نکردن کفار
- ۲۷۳ _____ ۴. ابلاغ حکم
- ۲۷۴ _____ گفتار سیزدهم: حوادث سال یازدهم هجرت
- ۲۷۴ _____ رحلت رسول خدا ﷺ
- ۲۷۵ _____ گفتار چهاردهم: سخنی در باب جهاد
- ۲۷۶ _____ ۱. تشریح حکم جهاد
- ۲۷۸ _____ ۲. اهداف جهاد
- ۲۷۸ _____ الف) آزادی مستضعفان
- ۲۷۹ _____ ب) دفاع عادلانه و مقابله به مثل منطقی
- ۲۸۱ _____ ج) اعتلای دین
- ۲۸۱ _____ د) برپایی حق
- ۲۸۲ _____ ه) دفع فساد
- ۲۸۳ _____ و) فراهم نمودن زمینه گرایش به اسلام
- ۲۸۴ _____ ز) آثار جهاد

- ۲۸۴ یکم: تقرب به خدا _____
- ۲۸۴ دوم: حیات جامعه ایمانی _____
- ۲۸۵ سوم: جلب رحمت الهی _____
- ۲۸۶ چهارم: جدایی صفوف مجاهدان راستین از دیگران _____
- ۲۸۶ برتری مجاهدان _____
- ۲۸۷ حدود الهی در جنگ‌ها _____
- ۲۹۱ فصل چهارم: شخصیت‌های حادثه‌ساز (۱): شخصیت‌های حقیقی _____
- ۲۹۱ مقدمه _____
- ۲۹۲ گفتار نخست: امام علی علیه السلام _____
- ۲۹۲ ۱. آیات خلافت امام علی علیه السلام _____
- ۲۹۳ الف) آیه ولایت _____
- ۲۹۵ ب) آیه اولی الامر (اطاعت) _____
- ۲۹۸ ج) آیه صادقان _____
- ۲۹۸ د) آیه تبلیغ _____
- ۳۰۰ ه) آیه اکمال دین _____
- ۳۰۲ ۲. آیات فضایل اهل بیت علیهم السلام _____
- ۳۰۲ الف) آیه تطهیر _____
- ۳۰۳ ب) آیه مودت _____
- ۳۰۶ ج) آیه مباحله _____
- ۳۰۶ د) مباحله رسول خدا صلی الله علیه و آله و مسیحیان _____
- ۳۰۸ آیات سوره دهر _____
- ۳۱۱ ۳. آیات فضایل امام علی علیه السلام _____
- ۳۱۱ الف) آیه لیلة المبيت _____
- ۳۱۳ ب) آیه سقایة الحاج _____
- ۳۱۵ ج) آیه نصرت _____

- ۳۱۵ _____ (د) آیه پیش‌گامان نخستین
- ۳۱۶ _____ (ه) آیه صالح المؤمنین
- ۳۱۶ _____ گفتار دوم: همراه پیامبر ﷺ در غار
- ۳۱۹ _____ گفتار سوم: ثروت مند مغرور و حق‌شناس
- ۳۲۲ _____ گفتار چهارم: بدرفتار با نابینا
- ۳۲۴ _____ گفتار پنجم: ابولهب و همسرش
- ۳۲۶ _____ گفتار ششم: اصحاب فیل
- ۳۲۹ _____ منابع

مقدمه

سپاس بی حد خداوندی را سزااست که اول و آخر اوست؛ برای اولیت او آغازی نیست و ابدیتش پایانی ندارد؛ دیده‌ها از دیدنش فرو مانده، اندیشه‌ها از درکش عاجز و زبان‌ها از توصیفش درمانده‌اند. و درود بی‌کران بر امین وحی الهی محمد مصطفی ﷺ و خاندان پاکش، به‌ویژه ناموس الدهر ولی العصر صاحب الامر و الزمان عجل الله فرجهما.

توجه به تاریخ همواره یکی از مفیدترین روش‌های کسب تجربه و از بهترین راه‌های رسیدن به موفقیت است. در متون دینی ما از یک سو به ارزش و اهمیت تجربه اشاره شده و از سوی دیگر، بعد عبرت‌آموزی و تجربه‌اندوزی در مطالعه تاریخ به‌طور خاص مورد توجه قرار گرفته است.

اهمیت تجربه

در روایات اسلامی تجربه‌اندوزی را عامل تصمیم‌گیری‌های به‌جا،^۱ جلوگیری از فریب،^۲ عبرت‌آموزی^۳ و افزودن بر خرد^۴ دانسته‌اند. در کلام کوتاهی از

۱. غررالحکم، ح ۳۶.

۲. بحارالانوار، ج ۷۷، ص ۲۰۸، ح ۱.

۳. غررالحکم، ح ۷۸۹۹.

۴. اعلام‌الدین، ص ۲۹۸.

امیرمؤمنان علیه السلام، یکی از جامع‌ترین توصیف‌ها را در مورد تجربه ملاحظه می‌کنیم: «كُنِيَ بِالتَّجَارِبِ مُؤَدِّبًا»^۱.

عبرت آموزی از تاریخ

در نامه ۳۱ نهج البلاغه، امیرمؤمنان علیه السلام خطاب به فرزند بزرگوار خویش امام حسن مجتبی علیه السلام می‌فرماید:

«أَيُّ بُيْتٍ، إِنِّي وَإِنْ لَمْ أَكُنْ عُمَرْتُ عُمَرَمَنْ كَانَ قَبْلِي، فَقَدْ نَظَرْتُ فِي أَعْمَالِهِمْ، وَفَكَرْتُ فِي أَحْبَابِهِمْ، وَسَرْتُ فِي آثَارِهِمْ، حَتَّى عُدْتُ كَأَحَدِهِمْ؛ بَلْ كَأَنِّي بِمَا انْتَهَى إِلَيَّ مِنْ أُمُورِهِمْ قَدْ عُمَرْتُ مَعَ أَوْلِيهِمْ إِلَى آخِرِهِمْ، فَعَرَفْتُ صَفْوَ ذَلِكَ مِنْ كَدْرِهِ، وَنَفَعَهُ مِنْ ضَرَرِهِ».

تاریخ انبیا علیهم السلام در قرآن، معتبرترین و آموزنده‌ترین تاریخ

از آن جا که متون تاریخی همواره دست خوش تحریف و تغییر بوده و دست‌یابی به منبع کاملاً معتبر در این زمینه ممکن نیست، قرآن تنها کتاب معتبری است که در آن می‌توان سرگذشت‌هایی از پیشینیان، به صورت کاملاً واقعی و به دور از هر گونه تحریف یافت.

به علاوه چون قرآن کتاب هدایت است، به هنگام ذکر تاریخ گذشتگان همواره بهترین سرگذشت‌ها را اختیار کرده و به بهترین نحو آن‌ها را بیان نموده است: ﴿تَحْنُ نَفْصٌ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصِصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذَا الْقُرْآنَ﴾^۲.

بنابراین، رویکرد تحلیلی به داستان‌های قرآن با بهره‌گیری از مکتب اهل بیت علیهم السلام بهترین منبع برای دریافت الگوهای مناسب زندگی است.

۱. غررالحکم، ح ۷۰۱۶.

۲. یوسف، آیه ۳.

دورنمایی از مجموعه حاضر

در این مجموعه چهار جلدی، تلاش شده تمامی داستان‌های قرآن کریم - که اکثر آن‌ها در مورد پیامبران الهی هستند - گردآوری شده و در تحلیلی یک دست و روان، پیش روی مخاطب قرار گیرند.

در بررسی زندگی هر پیامبر بعد از ورود به اصل بحث، سبک زیر پی گرفته می‌شود:

الف) اوصاف و مقامات هر پیامبر

ب) نبوت و ماجراهای مربوط به نبوت هر پیامبر

ج) شیوه‌های دعوت هر پیامبر (که مهم‌ترین بخش هر فصل کتاب است)

د) حوادث سرنوشت‌ساز و شخصیت‌های حادثه‌ساز

ه) در خاتمه به موضوعاتی که با زندگی یک پیامبر ارتباط داشته ولی احیاناً در

برنامه تنظیم شده برای کتاب گنجانده نشده، پرداخته شده است.

مجموعه حاضر، علاوه بر بررسی صدها آیه و نکات مستفاد از آن‌ها، واژه‌های بسیاری از مفردات قرآن متناسب با آیات، را تبیین نموده است که می‌توانند دانش‌پژوه را با ترجمه و مفردات بخش عمده‌ای از قرآن آشنا کنند. ترجمه آیات و لغات هر آیه به طور خاص در پاورقی کتاب جهت استفاده و تقویت بنیه علمی دانش‌پژوهان آمده است.

نظم و دسته‌بندی مطالب کتاب و بیان نکته‌های مستفاد از آیات از ویژگی‌های

دیگر این کتاب است.

نکته دیگر آن است که در این کتاب، تمامی مطالب از آیات قرآن کریم استفاده

شده‌اند و تنها برای روشن‌تر شدن مفاهیم آیات، به روایات اهل بیت علیهم‌السلام، اقوال تاریخی و میراث تفسیری عالمان مسلمان رجوع شده است. لذا می‌توان این کتاب را نوعی تفسیر موضوعی قرآن به قرآن به شمار آورد.

همچنین تلاش شده هم‌چنانی که تمام مباحث مرتبط با آن داستان، گردآوری و

استقصا شوند و مطلب یا نکته‌ای مغفول نیفتد، در عین حال، به یک فهرست ملال آور تبدیل نشود و برای مخاطبین عمومی و نیز خطبا و سخن‌ورانی محترمی که می‌خواهند محتوای سخن‌رانی خود را هر چه بیشتر قرآنی کنند، قابل استفاده باشد.

نیز، در سراسر کتاب سعی بر آن بوده که تا حد امکان سیر تاریخی داستان پیامبران حفظ شود؛ مگر در مواردی که به اقتضای نظام خاص حاکم بر کتاب از این روند عدول شده است و نیز سعی شده است که هیچ مطلبی بدون مستند بیان نشود.

در پایان برای همه کسانی که خالصانه در مسیر تعلیم و تعلم فرهنگ والای قرآنی گام می‌نهند، آرزوی موفقیت داریم و از همه استادان بزرگوار و دانش‌پژوهان گرامی درخواست داریم که ما را از انتقادهای سازنده و پیش‌نهادهای ارزنده خویش بهره‌مند سازند؛ که رهنمودهای ارزشمند ایشان را بر دیده منت پذیراییم. همچنین از تمام عزیزانی که در آفرینش این اثر نقش داشته‌اند، صمیمانه سپاس‌گزاری می‌کنیم.

وَ آخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

محمد شریفانی